

ΑΥΤΙΣΜΟΣ

Σαββίδου Αβρόρα. Παιδίατρος

Ο αυτισμός είναι μία σοβαρή, νευροψυχιατρική διαταραχή και μέρος μίας ομάδας διαταραχών γνωστή ως Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ASD). Ο αυτισμός προσδιορίστηκε πρώτη φορά το 1943 από τον Dr. Leo Kanner του νοσοκομείου John Hopkins. Την ίδια περίοδο, ο Γερμανός επιστήμονας, Dr. Hans Asperger, περιέγραψε μία ηπιότερη μορφή της διαταραχής που είναι γνωστή ως το Σύνδρομο Asperger. Αυτές οι δύο διαταραχές βρίσκονται στη λίστα του DSM IV (Διαγνωστικό και Στατιστικό εγχειρίδιο για τις Νοητικές Διαταραχές) ως δύο από τις πέντε αναπτυξιακές διαταραχές που συμπεριλαμβάνονται στις διαταραχές αυτιστικού φάσματος. Οι άλλες είναι το Σύνδρομο Rett, PDD NOS (διάχυτη αναπτυξιακή διαταραχή), και η Παιδική Αποσυνδεδετική Διαταραχή.

Στον αυτισμό εμφανίζονται δυσλειτουργίες σε τρεις βασικούς τομείς της ανθρώπινης συμπεριφοράς: την κοινωνική αλληλεπίδραση, την επικοινωνία και τη φαντασία (η διαταραχή σε αυτά τα τρία πεδία αποτελεί κριτήριο για τη διάγνωση). Είναι 4 φορές πιο πιθανό να εμφανιστεί σε αγόρια απ' ό τι κορίτσια και μπορεί να είναι βαριάς ή ήπιας μορφής.

α. Κοινωνική αλληλεπίδραση

- απουσία μη λεκτικών συμπεριφορών κοινωνικής αλληλεπίδρασης
(βλεμματική επαφή, έκφραση προσώπου)
- απουσία ικανότητας μίμησης
- αδιαφορία στην παρουσία άλλων στο χώρο

- μη αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά
- προτίμηση για μοναχική απασχόληση
- ελλειμματική αναγνώριση του συναισθήματος

β. Επικοινωνία

- απουσία ή καθυστερημένη ανάπτυξη της ικανότητας για ομιλία
- μη ικανότητα διατήρησης μιας συνομιλίας
- στερεότυπη επανάληψη συγκεκριμένων λέξεων ή εκφράσεων
- αντιστροφή των αντωνυμιών «εγώ» και «εσύ»
- ιδιόμορφη χρήση λέξεων, παρουσία νεολογισμών
- ανωμαλίες στον τόνο, την ένταση, τη χροιά της φωνής
- δυσκολίες σε σημασιολογικό/ εννοιολογικό επίπεδο

γ. Φαντασία

- απουσία υποκριτικής ικανότητας/ συμβολικού παιχνιδιού
- εμμονή σε επαναλαμβανόμενη δραστηριότητα
- προτίμηση για γεγονότα και όχι αφηρημένες έννοιες
- ψυχαναγκαστική ενασχόληση με συγκεκριμένες δραστηριότητες (απομνημόνευση ημερομηνιών, αριθμ. τηλεφώνου κλπ.)

Παρ'όλο που μια αξιόπιστη διάγνωση του αυτισμού είναι δύσκολο να γίνει πριν την ηλικία των 3 ετών, έρευνες έχουν δείξει πως ακόμα και στην ηλικία των 6 μηνών υπάρχουν κάποια σημάδια συμπεριφοράς που προμηνύουν ότι ένα παιδί έχει υψηλή επικινδυνότητα να εμφανίσει αυτισμό.

Τα πρώτα σημάδια του αυτισμού περιλαμβάνουν την απουσία φυσιολογικής συμπεριφοράς (όχι την παρουσία μη-φυσιολογικής συμπεριφοράς) και γι' αυτό είναι δύσκολο να εντοπιστούν εγκαίρως. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα πρώτα συμπτώματα του αυτισμού μπορεί να παρερμηνευθούν ως σημάδια ενός “καλού/καλόβολου μωρού”, δεδομένου ότι το βρέφος μπορεί να φαίνεται ήσυχο, ανεξάρτητο και χωρίς ιδιαίτερες “απαιτήσεις”.

"Πρώιμα συμπτώματα" από τον 5ο – 6ο μήνα και μετά

- Ασυνήθιστα καλή και ήρεμη συμπεριφορά ή συνεχές κλάμα και ουρλιαχτό που δεν σταματά. Επίσης ακαταστασία στον ύπνο (δυσκολία των βρεφών να κοιμηθούνε και όταν ξυπνάνε έχουν έντονη ανησυχία)
- Δεν κάνει επαφή με τα μάτια (π.χ. δεν κοιτάει την μητέρα όταν εκείνη το θηλάζει)
- Δεν χαμογελάει πλατιά ή δεν κάνει άλλες χαρούμενες εκφράσεις, μέχρι την ηλικία των 6 μηνών
- Δεν ανταποκρίνεται στους ήχους, τα χαμόγελα μέχρι την ηλικία των 9 μηνών

- Αδιαφορία ή έντονη δυσφορία στο χάιδεμα, στην αγκαλιά και έντονη ανάγκη για κούνημα από όποιον ασχολείται μαζί τους
- Προσκόλληση σε ένα μόνο άτομο και αυτό σε ασυνήθιστο βαθμό
- Δεν ακολουθεί αυτό που του δείχνετε με το χέρι σας
- Δεν κάνει θορύβους για να κερδίσει την προσοχή σας
- Δεν ζητάει βοήθεια για κάτι που δεν μπορεί να κάνει μόνο του
- Δεν μιμείται τις κινήσεις σας και τις εκφράσεις του προσώπου σας
- Δεν σηκώνει τα χέρια του προς εσάς για να το πάρετε στην αγκαλιά σας
- Έντονη αντίδραση στην αλλαγή πάνας ή όταν βρίσκονται σε ψηλή επιφάνεια για την αλλαγή (π.χ το κεφάλι φεύγει πίσω)
- Δεν τραβά την προσοχή του ατόμου σε αντικείμενα που το ευχαριστούν με σκοπό το «μοίρασμα της ευχαρίστησης»
- Δεν χαιρετά αυθόρμητα, δεν κάνει «γεια» σε γνωστά άτομα
- Υπερβολική ενασχόληση και ενθουσιασμός με συγκεκριμένα αντικείμενα όπως φώτα, λεπτομέρειες παιχνιδιών, σχέδια και αδιαφορία σε πράγματα που τραβούν το ενδιαφέρον των άλλων βρεφών
- Στερεοτυπικές σωματικές κινήσεις (επαναλαμβανόμενες κινήσεις των χεριών ή όλου του σώματος)
- Υπερευαίσθησία σε διάφορους ήχους
- Άλλες αισθητηριακές δυσκολίες. Δεν ανέχονται να είναι γυμνά ή ντυμένα

- Δεν ανταποκρίνεται στο κάλεσμα με το όνομά του, μέχρι την ηλικία των 12 μηνών
- Απουσία εκφράσεων στο πρόσωπο όταν το παιδί κοντεύει την ηλικία των 12 μηνών
- Δεν «μπαμπαλίζει», δεν κάνει, δηλαδή, χαρακτηριστικές φωνούλες των μωρών, μέχρι την ηλικία των 12 μηνών
- Δεν λέει καμία λέξη, μέχρι την ηλικία των 16 μηνών
- Δεν σχηματίζει φράσεις δύο λέξεων για να πει, να ζητήσει ή να δείξει κάτι, μέχρι την ηλικία των 2 ετών
- Δεν παίζει με άλλα άτομα
- Παρουσιάζει οποιαδήποτε απώλεια μιας δεξιότητας που είχε μάθει νωρίτερα από την ηλικία των 12-24 μηνών, όπως π.χ. ήχους, λέξεις, χειρονομίες ή κοινωνικές δεξιότητες
- Μια γενικότερη αίσθηση των γονιών ότι κάτι δεν πάει καλά και το παιδί τους συμπεριφέρεται παράξενα

Τα πρώιμα συμπτώματα του αυτισμού σε μεγαλύτερα παιδιά

Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, τα σημάδια για τον αυτισμό γίνονται πιο ποικιλόμορφα. Υπάρχουν πολλά προειδοποιητικά συμπτώματα, αλλά αυτά συνήθως περιστρέφονται γύρω από τις μειωμένες κοινωνικές δεξιότητες, τις δυσκολίες λόγου και ομιλίας, τις δυσκολίες στην μη λεκτική επικοινωνία και την άκαμπτη συμπεριφορά.

Το παιδί...

- μοιάζει να είναι ανιδιοτελής, ή να αγνοεί άλλα άτομα, ή το τι συμβαίνει γύρω του
- δεν ξέρει πώς να συνδεθεί με άλλους, να παίξει, ή να κάνει νέους φίλους
- προτιμά να μην το αγγίζει κανείς, να μην το κρατάνε, ή να μην το αγκαλιάζουν
- δεν παίζει παιχνίδια με φανταστικό σενάριο, δεν του αρέσουν τα ομαδικά παιχνίδια, δεν μιμείται τους άλλους, ή δεν χρησιμοποιεί τα παιχνίδια του με δημιουργικούς τρόπους
- έχει πρόβλημα κατανόησης των συναισθημάτων
- δεν φαίνεται να ακούει, όταν οι άλλοι του μιλούν
- δεν μοιράζεται τα ενδιαφέροντά του με άλλους (ζωγραφιές, παιχνίδια)

Εκτός από τα σοβαρά προβλήματα στη γλώσσα και τις κοινωνικές σχέσεις, τα άτομα με Αυτισμό βιώνουν συχνά μια τρομερή υπερκινητικότητα ή ασυνήθιστη παθητικότητα στις καθημερινές τους δραστηριότητες, καθώς επίσης και στις σχέσεις τους με τους γονείς τους, τα μέλη της οικογένειας και τα άλλα άτομα. Τα προβλήματα συμπεριφοράς διακυμαίνονται από πολύ σοβαρής έως και πολύ ελαφριάς μορφής. Τα σοβαρά προβλήματα συμπεριφοράς εκδηλώνονται με τη μορφή πολύ ασυνήθιστης, επιθετικής και, σε κάποιες περιπτώσεις, ακόμα και αυτοκαταστροφικής συμπεριφοράς. Αυτοί οι τρόποι συμπεριφοράς μπορεί να είναι επίμονοι και πολύ δύσκολο να αλλάξουν.

Μελέτες δείχνουν πως όλα τα άτομα με Αυτισμό μπορούν να βελτιωθούν με την κατάλληλη θεραπευτική-εκπαιδευτική αντιμετώπιση. Πολλά άτομα με Αυτισμό δείχνουν τελικά μεγαλύτερη ανταπόκριση στους άλλους καθώς μαθαίνουν να κατανοούν τον κόσμο γύρω τους, μέσω ειδικά εκπαιδευμένων δασκάλων, σε προγράμματα αυστηρά δομημένης διάρθρωσης που δίνουν έμφαση στην ατομική καθοδήγηση. Τα άτομα με Αυτισμό μπορούν να μάθουν να λειτουργούν στο σπίτι και στην κοινότητα. Κάποια μπορούν να μάθουν να ζουν μια σχεδόν φυσιολογική ζωή.

Σύνδρομο Άσπεργκερ

Το Σύνδρομο Asperger είναι μια νευρολογική διαταραχή του εγκεφάλου η οποία, όπως και άλλες διαταραχές του αυτιστικού φάσματος, χαρακτηρίζεται από δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση. Τα παιδιά με Σύνδρομο Asperger δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν και να εκφράσουν τα συναισθήματά τους όπως ακριβώς και τα παιδιά με κλασικό αυτισμό. Για αυτά τα παιδιά η κοινωνική επικοινωνία είναι από δύσκολη έως αδύνατη, συχνά δεν διατηρούν βλεμματική επαφή και δυσκολεύονται να κατανοήσουν το νόημα των εκφράσεων και των χειρονομιών των άλλων ανθρώπων. Σε σύγκριση με τον τυπικό αυτισμό, τα παιδιά με Σύνδρομο Asperger συνήθως δεν παρουσιάζουν σημεία μαθησιακών δυσκολιών – ο δείκτης νοημοσύνης τους βρίσκεται σε φυσιολογικά ή και υψηλά πλαίσια – και δεν έχουν σημαντική καθυστέρηση ομιλίας. Επίσης έχουν γενικά ομαλή αναπτυξιακή πορεία.

Διάγνωση

Οι διαταραχές αυτιστικού φάσματος μπορούν να διαγνωστούν με αξιοπιστία από την ηλικία των 3 ετών. Συνήθως οι γονείς είναι αυτοί που παρατηρούν πρώτοι ασυνήθιστη συμπεριφορά στο παιδί τους ή την αδυναμία του παιδιού τους να κατακτήσει τα τυπικά αναπτυξιακά ορόσημα. Ορισμένοι γονείς περιγράφουν ένα παιδί που διέφερε από την στιγμή της γέννησής του, ενώ άλλοι περιγράφουν ένα παιδί που εξελισσόταν κανονικά και μετά έχασε αυτές τις δεξιότητες.

Η διάγνωση του αυτισμού και των συναφών διαταραχών στηρίζεται στο λεπτομερές αναπτυξιακό ιστορικό, με έμφαση στους τομείς της κοινωνικής αλληλεπίδρασης, της επικοινωνίας και της σκέψης - παιχνιδιού - φαντασίας και στην αξιολόγηση της παρούσας συμπεριφοράς στους ίδιους τομείς. Η γνώση της ιδιαίτερης φύσης του αυτισμού, η κλινική εμπειρία και η χρήση εξειδικευμένων διαγνωστικών δοκιμασιών διασφαλίζουν την εγκυρότητα της διάγνωσης.

Είναι γενικά αποδεκτό ότι όσο νωρίτερα πραγματοποιηθεί μια έγκυρη διάγνωση, τόσο περισσότερο θα ωφεληθεί και το παιδί, αλλά και η οικογένεια και το περιβάλλον του. Κι αυτό, γιατί μόνο εάν γνωρίζουμε την αληθινή φύση του προβλήματος μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε αποτελεσματικές στρατηγικές παρέμβασης.

Είναι σημαντικό για την οικογένεια να λάβει από νωρίς υποστήριξη από κάποιον ειδικό, για να μειώσει το ενδοοικογενειακό άγχος, αλλά και για να μειώσει την πιθανότητα εδραίωσης της προβληματικής συμπεριφοράς του παιδιού. Εάν εδραιωθεί μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστεί καθώς το παιδί μεγαλώνει.

